

ВОЈНОИЗДАВАЧКИ ЗАВОД

Начелник
БОРБЕ СТАНИН, пуковник

РАТНА ПРОШЛОСТ НАРОДА И НАРОДНОСТИ
ЈУГОСЛАВИЈЕ

КЊИГА ДВЕСТА ШЕЗДЕСЕТА

МОНОГРАФИЈЕ
ЈЕДИНИЦА НОВ И ПО ЈУГОСААВИЈЕ

КЊИГА ДЕВЕДЕСЕТ ДРУГА

УРЕБИВАЧКИ ОДБОР

РАХМИЈА КАДЕНИК, генерал-пуковник, председник, чланови:
АЛИ ШУКРИЈА, РИСТО ЏУНОВ, МИЛАН ДАЉЕВИН генерал-
пуковник, ДАКО ПУАЧ генерал-пуковник, ЖИКА СТОЛШИН
генерал-потпуковник, ФАБИЈАН ТРГО генерал-потпуковник,
ВЕЉКО МИЛАДИНОВИН генерал-потпуковник, ЈОЦО ТАРА-
БИН генерал-потпуковник, МЕТОДИЈЕ КОТЕВСКИ генерал-
потпуковник, АВГУСТ ВРТАР генерал-потпуковник, СВЕТОЗАР
ОРО генерал-потпуковник, МИШО ЛЕКОВИН пуковник, АХМЕТ
БОНЛАГИН пуковник, ВИКТОР КУЧАН пуковник, РАДОМИР
ПЕТКОВИН, пуковник — главни уредник

УРЕДНИК
МОМЧИЛО КАЛЕМ, потпуковник

РЕЦЕНЗЕНТИ
ПЕТАР МАТИН, генерал-пуковник
МИРКО ЈОВАНОВИН, генерал-пуковник

НИКОЛТА БОЖИЕ

СЕДМА
ВОЈВОЂАНСКА
НОУ БРИГАДА

Београд, 1984.

ПРЕДГОВОР

Ово је друга књига Николе Божића о 7. војвођанској бригади, чији је борац био од њеног формирања. У првој књизи »Сећања бораца 7. војвођанске ударне бригаде«, која је изашла из штампе 1976. године, Божић је успео да прикупи, обради и приреди за штампу неколико стотина сећања преживелих бораца. Тиме је сачувана од заборавља драгоцене грађа о борбеном путу наше бригаде.

У овој књизи дати су аутентични подаци из ратне документације о учешћу 7. војвођанске бригаде у борбама за ослобођење Југославије. Аутор је уложио огроман напор да пронађе, среди и обради мноштво података из наше и заплењене непријатељске документације. За читаоце које интересује историја наше револуције и народноослободилачке борбе, посебно за оне, које интересује партизански начин ратовања у »равничарским крајевима« и у коначном ослобођењу наше земље, ова књига представљаће драгоцене изворе података и нових сазнања.

Значај оваквих радова, написаних на основу аутентичне документације постаје све већи и због све чешћих покушаја, како оних у иностранству, тако и ових у земљи, да се улога НОП и НОВЈ у другом светском рату омаловажи и нетачно прикаже као обични покрет отпора који је постојао и у већини земаља поробљене Европе, односно као свака друга герила, па до покушаја да се НОР Југославије прикаже као непотребно губљење живота (јер би и без тога били ослобођени од стране Савезника). Има и других покушаја — да се умањи улога КПЈ и да се масовно учешће народа Југославије у рату припише некаквом урођеном фанатизму и патриотизму и то нарочито, појединих народа наше земље, итд.

У последње време појављују се бројни написи, издања и друга мемоарска литература, чији су аутори често и сами учесници НОР-а, у којима се износе погрешне и тенденциозне интерпретације појединих догађаја из рата, њихова посебна и »специјална« сазнања и тобожсе »дубља сагледавања прошлости и наше револуције ...« Неки пак/стављају у центар тих догађаја себе, своју јединицу, своје место, срез или регију и сл. Полазећи од тога да за историју остаје оно што је записано а не оно што се стварно догодило, неки појединци настоје да се кроз овакве написе, публикације, изложбене поставке и сл., прикажу у што бољој светлости, истакну своју улогу и место у рату, више негн што је она стварно била, не презајући при томе ни од фалсификовања и лакирања историје и догађаја у којем су учествовали.

Најјаче оружје против ових покушаја и фалсификовања историје другог светског рата јесте она ратна литература рађена на основу аутентичних ратних докумената и других »тврдоглавих« чињеница, које не дозвољавају да се наша прошлост и револуција искривљују и приказују према одређеним политичким потребама и интересима.

Подаци и чињенице изнете у овој књизи најбоље демантују оне који изврћу историју и који би хтели да НОР Југославије прикажу и изједначе са герилом и покретима отпора у другим и суседним земљама Европе. Зар се, рецимо, покретима отпора и герилом могу назвати борбе наше НОВЈ и њених јединица, које се попут ове бригаде, са савременом војном организацијом, штабовима и командама воде широм наше земље, како у партизанским тако и у фронталним условима рата, које се успешно носе са крупним фашистичким формацијама, које ослобађају градове и читаве покрајине, форсирају такве реке као што су Дунав и Драва и сопственим снагама ослобађају своју земљу. Нако себи није поставио за циљ да одговара на такве покушаје, аутор је кроз свестране и објективне анализе најжешћих битака ове бригаде, као што су биле оне на батинском и болманском мостобрану и др. управо то и учинио уз помоћ најаутентичније совјетске, немачке, усташко-домобранске и наше историјске грађе и документације.

Југославија је прва међу поробљеним земљама Европе дигла устанак против фашистичких окупатора, а њене јединице су последње одложиле своје оружје — седам дана после немачке капитулације. Наши устанак, наша НОБ-а, нису букнули па престали, већ су се стално разгарали и јачали све док, после четири године крвавих борби нисмо сопственим снагама ослободили своју земљу. За историју ратова и револуција то је велико и поучно искуство. А ништа мање оно није значајно и за будућност.

Обележавајући својом књигом 40-ту годишњицу ове бригаде, писац је описао њен славан борбени пут, куда и где се све борила, како се наоружавала, отимајући оружје од непријатеља и прерасла од партизанске бригаде до добро наоружане и ударне јединице НОВЈ.

Књига говори о бригади, која је формирана и борила се у Срему, у Барањи, Славонији и Мађарској. Ту у Панонској низији, без великих планина и шума, испресецаној густом мрежом комуникација и највећим рекама овог дела Европе, где су услови за борбу били крајње неповољни а по неким мишљењима и немогући. На том подручју живео је највећи део немачке националне мањине. Ту је постојала и највећа национална мешавина становништва у Југославији. Окупатор је све то сматрао својом предношћу и настојао да искористи. О томе, како је ова бригада успела не само да се одржи него и успешно бори на таквом терену, говори и ова књига.

Као војни историчар и радећи на војноисторијској монографији, аутор је сасвим нормално, највећу пажњу посветио реконструкцији војних дејстава бригаде и дао детаљан опис појединих борби, положаја и ситуација, наших и непријатељских јединица. Изнети су многи, досад непознати подаци и чињенице о борби бригаде и јединица са којима је ратовала. Аутор је дао и неке своје оцене и критике појединих операција и командовања, што ће, несумњиво, изазвати посебан интерес и допринети даљем критичком приступу у изучавању стратегије и тактике нашег НОР-а. Међутим, аутор је могао више пажње и простора поклонити и друштвеним и политичким условима у којима је дејствовала бригада и њеној улози и доприносу на том плану.

Наша НОВЈ била је нераскидиво везана са народом свуда где се борила и где је пролазила. Боравећи за сво време на многонационалној територији, за ову бригаду је карактеристично да је и она по свом саставу била многонационална, па и интернационална. Поред једног батаљона Руса, кроз њен састав је прошао и један број Италијана, Румуна, Албанаца). Управо такав њен састав је и највише допринео да је она на свом борбеном путу најдоследније спроводила и развијала братство и јединство и равноправност народа — као основно опредељење наше НОБ-е. За разлику од окупатора који је свуда распиривао међунационалну мржњу, наше јединице су допринеле да политика братства и јединства буде прихваћена од целокупног становништва овог подручја, као једина алтернатива њиховог даљег опстанка и живота у равноправној заједници свих наших народа и народности. Изузетак је била немачка народност, која је већином остала уз окупатора, са којим се и повукла из наше земље.

Без правилног односа према народу и његове подршке, бригада, као и остале наше јединице, не би успела да се одржи и изврши све оне задатке који су пред њу постављени. Где год је бригада пролазила одржаван је сталан контакт са народом, а посебно са омладином, која је после тога масовно ступала у бригаду и попуњавала њене редове. Никада нам није недостајало нових бораца. Напротив, наши велики проблем је био како примити све оне који су хтели добровољно у бригаду. Стално смо имали један број ненаоружаних бораца који су чекали да добију оружје, или га отму од непријатеља. Тако је било и кад смо се борили и ван граница наше земље. На пример, за време боравка бригаде у јужној Мађарској, у зиму 1944/45. Тада се већи број омладинаца, мађарских држављана пријавио добровољно у бригаду. Иако је на територији Мађарске остала око два месеца, а неко време и у Аустрији, бригада се на тим територијама није понашала као окупатор, па ни као стране савезничке армије. Њени борци су свуда остваривали са народом присан, љуски и пријатељски однос и зато јој је народ веровао и узвраћао на исти начин.

Као и остале војвођанске бригаде и Седма бригада је већи део времена провела у борбама ван територије

Војводине. Поред Срема и Бачке, она је у току рата четири пута, под борбом прелазила у Славонију, била у Мађарској и рат завршила у Словенији и Мађарској. Иако је по свом саставу и кретању у току рата била југословенска она је до краја рата остала и војвођанска. Борећи се и у другим крајевима наше земље њени борци су знали да се истовремено боре и за слободну Војводину — равноправну заједницу свих њених народа и народности. Одушевљени таквом перспективом и конституисањем Војводине као социјалистичке аутономне покрајине, њени борци су често певали:

»Војводина ће бити снажна и слободна,
Јер ће бригада наша, срушити тирана..«

*

У првом делу књиге описан је партизански начин ратовања а у другом делу фронталне борбе и улазак бригаде у састав 51. војвођанске дивизије и 3. југословенске армије.

Пут бригаде у Славонију, крајем јула 1944. године и повезивање са хрватским јединицама, борбе које је бригада тамо водила више од месец дана, на Папуку, Крндији, у Подравини и Пожешкој котлини имао је велики како војни тако и политички значај. То је прва јединица НОВ из Војводине која се појавила у Славонији. То је допринело међусобном упознавању и зближавању бораца Хрватске и Војводине и ширењу братства и јединства између народа обе покрајине. Тако су поред Босне и Србије војвођанске јединице дошле да се боре и у Хрватској и Славонији.

Њен повратак у Срем био је триумфалан, јер је бригада поред веома успешних борби које је водила на свом путу, довела са собом неколико стотина људи, жена и деце, које су окупатори протерали са својих огњишта у Срему и одвели у логоре Осијека, Вуковара и Нашица.

У Срему бригада учествује у нападима на комуникације Београд—Загреб, нападу на Илок, Шаренград,

Сот, Врдник и Каменицу, у одбрани слободне територије и после разоружања непријатељских гарнизона у Петро-варадину и Сремским Карловцима улази у ослобођени Нови Сад.

Следећа етапа била је Батинска битка. То је највећа и уједно најтежа битка коју је имала 7. бригада. Ову битку водиле су наше јединице заједно са совјетском армијом. Требало је форсирати Дунав и ослободити његову другу обалу, продрети на запад и ослободити Барању. Совјетска армија имала је циљ ослобођење јужне-Мађарске, опкољавање Будимпеште и освајање Беча.

У овој гигантској, двадесетдневној операцији, Бригада је положила испит како у форсирању великих река и освајању мостобрана тако и у тежким фронталним борбама у Барањи. У тој бици, бригада је изгубила трећину свога састава. Само погинулих и несталих било је 187 бораца и руководица, а са рањеним и контузованим губици бригаде пењу се на 586 људи.

Јединицама 51. дивизије НОВ, за изванредну храброст и упорност у Батинској бици и при ослобођењу Барање упутио је своју похвалу врховни командант НОВЈ Јосип Броз Тито, у којој стоји да »нарочиту похвалу заслужује 7. војвођанска бригада«. Сличну похвалу 51. дивизији упутила је и Врховна команда совјетских оружаних снага и командант 1. украјинског фронта маршал Толбухин.

После Батинске битке настављене су теške фронталне борбе у децембру 1944. године преласком преко Драве на сектору Белишће—Бистринци и после новог преласка Драве код Барча у борбама на тзв. вировитичком мостобрану у јануару и фебруару 1945. године. Након тога дошло је до немачког продора преко Драве и борби на болманском мостобрану, који су после тежких борби у марту 1945. године ликвидирале наше јединице. У тим борбама које су биле изузетно тешке и крваве, које су вођене под веома неповољним условима (велика хладноћа два преласка и два повлачења преко реке Драве) бригада је имала велике губитке али је показала изузетно високе борбене квалитете: упорност, храброст, издржљивост бораца и руководећих кадрова.

Славне странице ове бригаде исписане су у завршним операцијама за ослобођење Југославије од 10—15. маја 1945. године, у Словенији, на аустријско-југословенској граници од Дравограда до Пољане. Седма и Осма војвођанска бригада 51. дивизије имале су част да испале последње метке у борбама против немачких и усташко-домобранских јединица које нису хтеле положити оружје ни после немачке капитулације. Огромна групација ових снага од око 100.000 наоружаних људи настојала је оружјем да се пробије и пређе преко наше границе у Аустрију.

Врховни штаб НОВЈ издао је наређење 3. југословенској армији да се по сваку цену спречи извлачење ове групације преко границе у Аустрију. Тај задатак добила је 51. дивизија. Седма бригада добила је најтежи задатак: да се хитно пребаци испред ове групације и спречи њен прелазак преко границе. Седам дана после капитулације Немачке, овде су вођене даноноћне тешке борбе. Седма и Осма бригада 51. дивизије нашле су се на удару ове групације, одсечене од осталих наших јединица у словенским планинама између границе и линије: Дравоград—Гуштањ—Пољане. Одбијајући њихове бесомучне нападе групација је заустављена на самој југословенско-аустријској граници. После краткотрајне али веома оштре борбе код с. Пољане у којој је разбијена и разоружана 104. немачка дивизија, отпочела је предаја и целе групације. Тако је 15. маја у 16.00 часова, на самој граници, са чије су супротне стране већ стигле јединице енглеског окупационог корпуса, Седма бригада извршила свој последњи ратни задатак и заједно са осталим бригадама 51. дивизије присилила велику непријатељску групацију да положи оружје. У руке наших јединица пала је огромна количина ратног материјала, оружја, оруђа и камиона. Тиме се завршио и други светски рат у Југославији.

Проналажење и изучавање постојеће наше и непријатељске документације и реконструкција борбеног пута 7. бригаде представља несумњиво велики успех аутора. Осветљене су многе компоненте наше револуције, тактика

и искуства наших ратних јединица што може корисно послужити и за примену концепције општенародне одбране.

Југословени никад не смеју заборавити своју херојску прошлост. Југославија је мала земља у Европи, али трећа по броју жртава које смо дали у другом светском рату. У тој борби створена је нова социјалистичка Југославија која гради ново самоуправно социјалистичко друштво, која као независна и несврстана земља има велики углед у свету. Свему томе ударени су темељи у току НОР-а и револуције, који су народи Југославије изнели на својим плећима и дали те огромне жртве. Стога одбрана наше револуције и њено осветљавање представља и одбрану наше садашњости и наше будућности.

Душан СЕКИЋ Шаца